

17. ročník soutěže Komenský a my (2019)

Téma kategorie C: **Je člověk ještě bytost sociální?** (esej nebo úvaha)

Již od útlého věku slyšíme, že člověk je tvor společenský, že bez společnosti neznámá nic, a musí jí tudíž naslouchat a korigovat své chování tak, aby odpovídalo hodnotám a zvyklostem, jež společnost vyznává a vyžaduje. Na druhé straně je každý z nás originál, neopakovatelným jedincem, svobodným a jedinečným. Dohromady ovšem tvoříme právě onu společnost, která se jako jakýsi organismus vyššího řádu řídí svými vlastními pravidly, proměňuje se v čase a prostoru a generuje tak nové podmínky pro existenci všech těch jedinečných bytostí, z nichž se skládá. Jedinci se v takové společnosti žije dobře, pokud jsou ony podmínky právě takové, že mu vyhovují. Jedinečnost, odlišnost může ovšem vyvolávat u ostatních členů společnosti nesouhlas nebo dokonce netoleranci. Kde je však ona hranice mezi individuálními požadavky a potřebami společnosti? Jaká je role jedince ve směřování společnosti? Je třeba zdůrazňovat právo na individuální vidění světa, které by společnost měla tolerovat? Hrozí ztráta vnímání společenské sounáležitosti projevující se především lhostejností ke všemu, o čem se domníváme, že se nás netýká? Došly věci v tomto ohledu již tak daleko, že se navzájem už vůbec neznáme, nevíme, kdo bydlí ve vedlejších bytech, zato víme téměř vše o více či méně bezvýznamných mediálních hvězdách? Odcizují se navzájem i lidé z jednotlivých rodin? Známe vůbec a navštěvujeme ještě své příbuzné, nebo pěstujeme povrchní společenský život? Nevytrácí se plíživě osobní, fyzický kontakt, tak charakteristický pro starší generace? Nerezignujeme důrazem na individuální práva na to, co historikové označují jako občinu (společenství)? Nestáváme se tím vlastně snáze ovladatelnými, jestliže účast na skutečně společenském životě delegujeme na jakési abstraktní objekty, s nimiž nemáme osobní a konkrétní zkušenost, ale o nichž se nicméně domníváme, že naše představy zrealizují za nás? Nedelegujeme na kohosi rozhodování, které by mělo být výlučně v naší kompetenci? Co za to pak zaplatíme? Staneme se nakonec pěšákem, účetní a statistickou položkou v soukolí systému řízeném umělou inteligencí, tedy něčeho, co sami stvoříme, avšak nezvládneme? Jaká mohou být východiska? Že se nejedná ve skutečnosti o problém nový, svědčí celé naše dějiny, v nichž bychom našli okamžiky, jež vztah individua a společnosti výrazně manifestovaly. Podobné, i když dobově podmíněné, otázky si kladl i Komenský. Tento velikán světové kultury se po celý život snažil formulovat roli každého jedince v takové společnosti, jež by mu umožňovala maximální osobnostní rozvoj jako nezbytný základ dobře uspořádané a fungující společnosti, která má na zřeteli člověka jako nezaměnitelnou a nepopíratelnou hodnotu. Této tematice věnoval řadu spisů a v jiných ji řešil nepřímou. Je v této souvislosti třeba zmínit např. Velkou didaktiku, Obecnou poradu, zejména Pansofii, Pampaedii a Panorthosii. Z nedávné historie je možné uvést např. Mnichovskou dohodu (tzv. o nás bez nás), události v r. 1968 (Pražské jaro a role tehdejší společnosti v pokusu o proměnu politických poměrů), tzv. sametová revoluce v r. 1989 a konečně rozpad společného státu Čechů a Slováků v r. 1992. Jistě je možné nalézt bohatou inspiraci k tématu, včetně zdrojů ve světové literatuře, jež obsahuje velké množství děl zabývajících se vztahem a konflikty jedince a společnosti. Očekáváme, že pedagogové na základě znalosti svých studentů, nasměrují tuto širokou a aktuální tematiku tak, aby studenty oslovila.